

5. Кузьмина Н.В. Очерки психологи труда учителя. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1967. – 183 с.
6. Полосин В.С., Коршунова Л.В. Чтобы не ошибиться при выборе эксперимента // Химия в шк., 1997. – №5. – С.60-64.
7. Пометун О.І., Пироженко Л.В. Сучасний урок. Інтерактивні технології: Науково-метод. посіб. – К.: Вид-во А.С.К., 2004. – 192 с.
8. Родигіна І.В. Діяльнісний підхід до формування базових компетентностей учнів // Біологія і хімія в шк., 2005. – №1. – С.34-36.
9. Талызина Н.Ф. Управление процессом усвоения знаний. – М.: Изд-во Московского университета, 1975. – 343 с.

ВИВЧЕННЯ ПЕРЕДОВОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСВІДУ В КУРСІ НАВЧАННЯ БІОЛОГІЇ

Гуріненко Н.О., Стецюк Н.О. (Полтава)

Сучасні умови суспільного розвитку України потребують переходу вищої школи на нову концепцію підготовки майбутніх спеціалістів, її постійного вдосконалення, підвищення рівня професіоналізму, компетентності, інтелектуальної культури вчителя. Визначені національною доктриною розвитку української освіти в ХХІ столітті завдання передбачають забезпечення фундаментальної наукової, загальнокультурної та практичної підготовки фахівців. Саме на реалізацію цих завдань і спрямована методична підготовка майбутнього педагога, зокрема вчителя біології.

У методичній підготовці майбутнього вчителя нині недостатньо враховуються нові педагогічні тенденції, що виокремились останніми роками в загальноосвітній школі, а саме: переорієнтація в напрямках гуманізації, культуровідповідності та природодоцільності; посилення особистісної орієнтації змісту й технологій навчання; індивідуалізація освітніх траєкторій учнів; творча й розвивальна спрямованість базової освіти; технологізація та комп'ютеризація навчального процесу.

У даній статті зроблена спроба показати один із напрямків якісної перебудови освітньої системи від концепції підтримувального навчання до концепції випереджувального, орієнтованого на майбутнє – на умови життя й професійної діяльності, в яких випускник опиниться після закінчення вищого педагогічного навчального закладу, на основі набутого досвіду на природничому факультеті Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка.

Школа багата на талановитих, творчих педагогів, діяльність яких відповідає сучасним вимогам. Важливим джерелом поповнення знань студентів є вивчення педагогічного досвіду вчителів біології м. Полтави та Полтавської області.

Передовий педагогічний досвід – це ідеалізація реального педагогічного процесу: виокремлення педагогічної ідеї або методичної системи в чистому вигляді, що зумовлює високу й стійку ефективність навчально-виховної діяльності. Вона передбачає використання оригінальних форм, методів, прийомів, засобів навчання та виховання.

У ході практичної діяльності учителя біології та екології протягом певного часу складається власна модель навчально-виховної роботи, яка постійно поповнюється, вдосконалюється, окреслюється протягом усієї трудової діяльності педагога.

За встановленими критеріями (а саме: актуальністю, оригінальністю, високою ефективністю, стабільністю результатів протягом тривалого часу, оптимальністю, можливістю творчого застосування в масовій практиці та ін.) нами протягом останніх п'яти років вивчений і узагальнений досвід викладання шкільного курсу біології та позакласної роботи з біології й екології вчителів-практиків Полтавщини. Для нас важливо при виокремленні напрямків передового педагогічного досвіду з біології врахування такого критерію як різноплановість в діяльності вчителя, оскільки студенту, який ще не має власного практичного досвіду, при вивченні методики викладання шкільного курсу біології та екології слід показати цілісну систему роботи вчителя сучасної школи.

Наводимо основні напрямки творчої роботи вчителів біології та екології Полтавщини.

1. Розробка та використання електронних підручників. Учителем біології ЗОШ №2 м. Полтави Ємеліною О.В. розроблені та апробуються в навчальному процесі електронні підручники з біології рослин та тварин відповідно до тем навчальної програми. Це дає змогу вчителю застосовувати сучасні методи викладання з урахуванням можливостей комп'ютеризації навчального процесу та особливостей сприйняття інформації учнями в сучасних умовах.
2. Організація дослідної роботи школярів з біології та екології. Учителем біології Новокочубеївської ЗОШ Чутівського району Демочко Л.П. набутий досвід організації еколого-натуралістичної та дослідницької роботи з учнями на навчально-дослідних ділянках, зокрема сортовипробування. Дана школа за цим напрямком є учасником німецько-українського проекту розвитку сільської місцевості. Одним із завдань цього проекту є робота по сприянню сортооновлення сільськогосподарських культур, в тому числі картоплі.
3. Організація еколого-просвітницької роботи. Учителем біології Велікобудищанської ЗОШ Диканського району Беляєвою Т.Г. Основними напрямками діяльності вчителя є: розробка, створення та функціонування екологічної стежки на території Писарівщанського парку (Диканський регіональний ландшафтний парк); підготовка та активна діяльність з виступами в регіоні екологічної агітбригади; практична природоохоронна діяльність екологічного гуртка; організація та проведення етнекологічних походів зі старшокласниками; організація наукової діяльності школярів природничого спрямування по лінії МАН; організація літньої польової біолого-екологічної практики на природно-заповідних територіях (регіональні парки «Диканський» та «Нижньоворсклянський»).
4. Організація виїзних біолого-екологічних екскурсій. Учителем біології ЗОШ №26 м. Полтави Півень Т.О. організуються тематичні екскурсії у природі. Набутий вагомий досвід організації виїзних екскурсій до природно-заповідних об'єктів Полтавської області та України (ботанічний заказник «Драбинівка», регіональні парки «Нижньоворсклянський» та «Диканський», дендропарки «Устимівка» та «Софіївка»).
5. Створення та функціонування шкільного живого куточку. Учителем біології ЗОШ №2 імені О. Гончара м. Кобеляки Чигрин З.Г. створений живий куточок, що складається із ботанічного та зоологічного відділів. У зоологічному відділі мешкають представники всіх класів хребетних тварин, в тому числі й екзотичні. У ботанічному відділі живого куточку розміщені 160 вазонів із кімнатними рослинами 46

видів. Даний об'єкт використовується для забезпечення як навчального процесу, так і для постановки учнями короткотривалих і довготривалих дослідів та спостережень за розвитком і пристосуваннями рослин і тварин, проводяться фенологічні спостереження. Крім того, живий куточок є місцем релаксації учнів та вчителів школи на перервах та в позаурочний час.

6. Організація профорієнтації на сільськогосподарські професії. Учителем біології та основ сільськогосподарського виробництва Кобеляцької школи-інтернату Берізкою С.Л. активно відпрацьовуються методики організації роботи із учнями на навчально-дослідних ділянках та у виробничих бригадах. З цією метою створений кабінет «Основ сільськогосподарської праці», де проводяться теоретичні заняття. Базою проведення практичних занять є теплиці, шкільний фруктовий сад, огорода, тваринницька ферма (велика рогата худоба). Вирощена учнями продукція споживається в шкільній їдальні.
7. Організація екологічних стежок. Учителями біології та хімії Калениківської ЗОШ Решетилівського району Піхулею Н.О. та Піхулею В.Г. на території проєктованого ландшафтного заказника «Калениківський» створена екологічна стежка «Смарагди Псла». Учителями на її базі поставлена різнопланова просвітницька та науково-дослідницька робота із учнями. До роботи з учнями вчителі залучають науковців, представників природоохоронних організацій та установ, громадськості.
8. Організація корпоративного навчання. Учителем біології гімназії №28 м. Полтави Феоктистовою Т.О. широко впроваджуються форми корпоративного навчання, що на сучасному етапі є надзвичайно важливими для формування в учнів комунікативних якостей. Основними з них є: парні та групові форми навчання по створенню навчальних проєктів («Фітодизайн», «Ландшафтна архітектура», «Кімнатне рослинництво» та ін.).

Указаним переліком напрямків не обмежена творча робота учителів біології Полтавщини. Активно працюють у цьому відношенні Савченко Л.Б. (гімназія ім. І. Олійника смт. Решетилівка), Смірнова В.М. (Жовтневий НВК Решетилівського району), Васюкова Н.М. (Божківський НВК Полтавського району), Вісич К.П. (Новосанжарський НВК), Бобко І.Л. (ЗОШ №10 м. Кременчук) та ін. Автори статті щиро вдячні названим вчителям за постійну творчу співпрацю щодо вироблення ефективних підходів удосконалення шкільної біологічної освіти, що дає змогу використовувати доробки з метою якісної підготовки студентів – майбутніх вчителів біології.

Методичні надбання вчителів біології та екології Полтавщини вивчаються та узагальнюються на кафедрі екології та охорони довкілля ПДПУ імені В.Г. Короленка в координації із природничим відділом Полтавського інституту післядипломної педагогічної освіти (методист Козак І.О.) з метою упровадження в навчальних курсах «Шкільний курс біології та методика його навчання», «Методика викладання екології» та у ході польової практики «Методика викладання біології. Шкільний курс». Крім того, на навчальні заняття запрошуються вчителі, які презентують свій досвід студентам. З 2005 року для студентів організуються візні навчальні екскурсії за адресами передового педагогічного досвіду з біології.

Такий підхід до викладання шкільного курсу біології та методики його навчання пов'язує всі форми навчальної роботи, доповнює й розвиває їх, слугує основою зростання студентів як майбутніх спеціалістів.